

Az állampolgárságot kapott külföldiek jellemzése Magyarországon és az Európai Unióban

Bevezetés

Az állampolgárság megszerzése a migrációs folyamat fontos zárólépése. Magyarország földrajzi elhelyezkedése, gazdasági változásai, majd uniós tagsága megnövelték a tranzit- és célországok szerepét. Az állampolgárság megszerzését gyakran tekintik a fogadó országba való sikeres beilleszkedés egyik legfontosabb mutatójának, ez rendszerint az adott ország nyelvének, kultúrájának és társadalmának alapos ismeretét, valamint a lokális gazdasági életben való valamilyen szintű részvételt, integrációt is jelenti. Számos tagországban a gyermek állampolgárságát a szülők állampolgársága, nem pedig a gyermek születési helye határozza meg, ezért az állampolgárság megszerzése nem csak a migránsokat érinti, hanem leszármazottaikat is. Különösen így van a kettős állampolgárság intézményének terjedése miatt.

Magyarország demográfiai helyzetére több mint negyedszázada jellemző, hogy a halálozások száma meghaladja a születések számát. Az ország népességének tényleges változását a nemzetközi vándorlási folyamatok is befolyásolják. A nemzetközi migrációs folyamatok a kilencvenes évek közepétől stabilizálódtak. Az azóta eltelt időszakban Magyarországon folyamatosan bevándorlási többlet jellemző. A természetes fogyást azonban a nemzetközi vándorlás megállítani nem tudja, csak mérsékli.

Az 1990-es évek elejétől Magyarországra bevándorló külföldiek egy része azzal a szándékkal érkezett, hogy itt letelepedjen, és magyar állampolgárságot kapjon. Többen élnek ezzel a lehetőséggel, hiszen számos jogosultságot szereznek: választójog, egyes munkakörök betöltéséhez való jog, kedvezőbb utazási feltételek, jobb érvényesítési és előmeneteli esélyek a munkaerőpiacon.

1993 és 2010 között a magyar állampolgárság megszerzéséről szóló törvényt többször módosították. A magyar állampolgárság megszerzésének alapvető feltétele volt 2010-ig, hogy az igénylő külföldi állampolgár huzamosan Magyarországon éljen. A 2005. évi XLVI. törvénnyel módosított magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény a magyar felmenőkkel rendelkezők esetében egyéves magyarországi tartózkodást írt elő,

valamint bizonyos esetekben mentesítette őket az állampolgársági vizsga letétele alól, de a további kritériumok tekintetében (például a büntetlen előélet, magyarországi lakhatás és megélhetés biztosítása stb.) nem tett különbséget a magyar és nem magyar etnikumúak között.

A magyar Országgyűlés 2010. május 26-án elfogadta a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény további módosítását, és bevezette az *egyszerűsített honosítási eljárást*. Ennek értelmében a határon túli magyaroknak már nem kell Magyarországon letelepedniük a magyar állampolgárság megszerzéséhez. Már nem kötelező állampolgársági vizsgát tenni, nem kell a magyarországi lakóhelyet és megélhetést igazolni. Elegendő a magyar nyelv ismerete és a magyar felmenők igazolása. A jogszabály 2010. augusztus 20-án hatályba lépett,¹ alkalmazni 2011. január 1-jétől kell. Ezzel a törvénymódosítással azoknak az itt élő külföldieknek is egyszerűsödött és felgyorsult a honosítási folyamat, akik magyar felmenőkkel rendelkeznek. A nem magyar etnikumú külföldiek esetében továbbra is a régi szabályozás érvényes.

A Magyarországra irányuló migráció sajátossága, hogy jelentős mértékben a szomszédos országokból indul. A magyar állampolgárságot szerzők döntő többsége még ma is a környező országokból érkező határon túli magyar. Magyarország egyedi migrációs helyzetének bemutatásához fontos adalékul szolgálnak a honosítottak anyanyelvére, iskolázottságára, munkaerő-piaci helyzetére, családi hátterére, áttelepülésének okaira vonatkozó adatok.

A Magyarországon tartózkodó külföldi népesség bemutatása

A tartósan Magyarországon élő külföldi népességből lehetnek az új magyar állampolgárok, emiatt elemezzük demográfiai jellemzőiket. Az 1990-es évek elején a kelet-európai politikai változások következtében a nemzetközi népességvándorlás jellege és mérete megváltozott. A bevándorlási többlet hatására 1990 óta nő a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma.

A megélenkülő bevándorlás eredményeként 2009. január 1-jén 184 358 olyan külföldi élt Magyarországon, aki érvényes tartózkodásra és letelepedésre jogosító engedéllyel rendelkezett. Az elmúlt tíz évben a külföldi állampolgárok száma 23 százalékkal emelkedett. Ezen belül 1995 és 2000 között 11 százalékos növekedés mutatkozott. Majd a következő egy évben adminisztratív okok² miatt jelentős csökkenés következett. 2002-től viszont további folyamatos növekedés volt megfigyelhető.

Jelenleg a tartósan Magyarországon élő külföldiek a magyar népesség közel 2 százalékát teszik ki. Európában ez az arány továbbra is alacsonynak számít. Nemzetközi összeha-

---

¹ A 2010. évi XLIV. törvénnyel módosított, a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény.

² A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal nyilvántartásából törölték a lejárt tartózkodási engedélyeseket.

sonlításban a külföldiek teljes népességhez viszonyított aránya Luxemburgban 42,6 százalék, Spanyolországban 11,6 százalék, Ausztriában 10 százalék, Belgiumban 9,1 százalék, Németországban 8,8 százalék és az Egyesült Királyságban 7 százalék.

1. táblázat

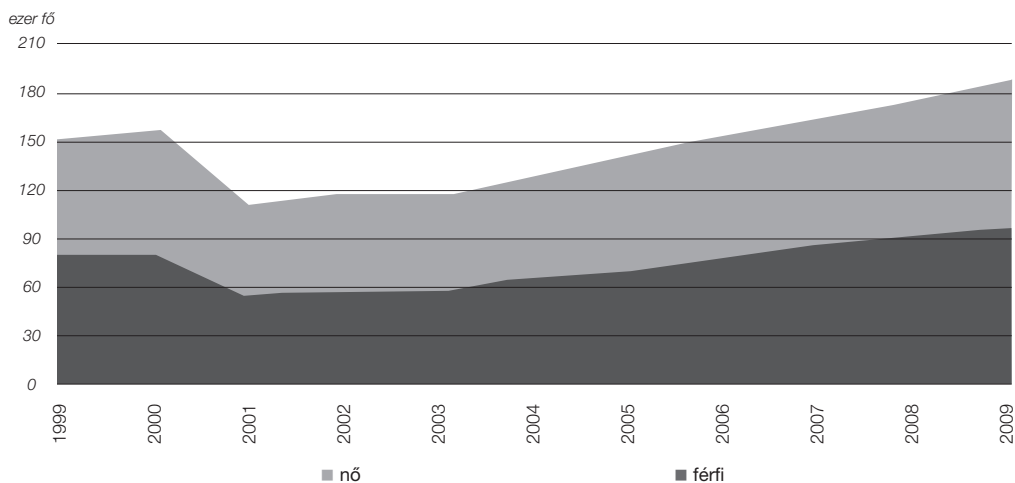
A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma és megoszlása nemenként

év*	a külföldi állampolgárok száma			a külföldi állampolgárok megoszlása, %		ezer férfira jutó nő	ezer magyar állampolgárra jutó külföldi állampolgár
	férfi	nő	összesen	férfi	nő		
1999	77 834	72 411	150 245	51,8	48,2	930	15,1
2000	79 101	74 024	153 125	51,7	48,3	936	15,5
2001	53 578	56 450	110 028	48,7	51,3	1054	10,9
2005	68 652	73 501	142 153	48,3	51,7	1071	14,4
2008	89 938	84 759	174 697	51,5	48,5	942	17,4
2009	95 824	88 534	184 358	52,0	48,0	924	18,4

* Január 1-jei állapot.

1. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldiek száma, nemenként

Az itt élő külföldiek nemek szerinti bontását vizsgálva nincs jelentős különbség, arányukban kicsi eltérés mutatkozott az évek folyamán. A kilencvenes években több volt a férfi, az itt tartózkodók közel 52 százaléka. 2001 és 2005 között enyhe nőbőbblet volt a jellemző, 2006-tól ismét a férfiak kerültek többségbe. 2008-ban 52 százalék a férfiak

és 48 százalék a nők aránya az összes itt tartózkodó esetében. A harmadik országbeli külföldieknél ez az arány 53-47 százalék, a férfiak javára. Sőt 2001 és 2008 között a férfiak aránya tovább emelkedett. Ez összefügg a munkavállalással, Szerbiából, Ukrajnából és Kínából több a férfi munkavállaló. Egyes kibocsátó országok állampolgárai között azonban a nők vannak többségben, ilyen Lengyelország (61 százalék), Oroszország (60 százalék) és Szlovákia (58 százalék). Ha az itt élő harmadik országbelieket vizsgáljuk nemek szerinti bontásban, 2008-ban minden földrész esetében a férfiak vannak többen.

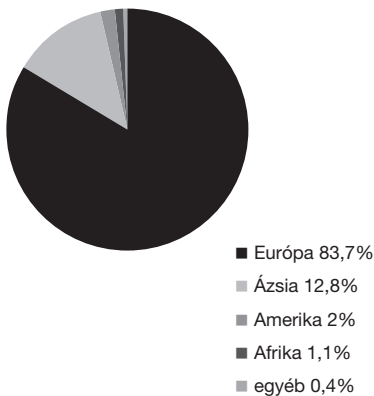
2. táblázat

Magyarországon tartózkodó harmadik ország állampolgárainak megoszlása nemenként

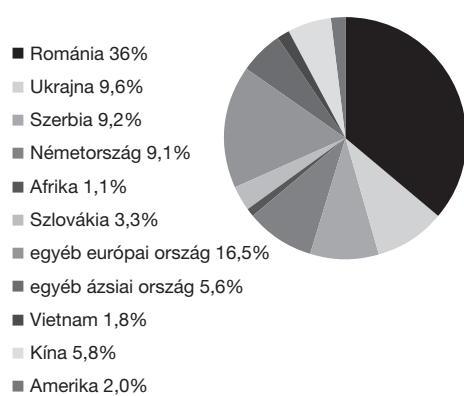
földrész	2001			2008		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Európa	47,5	52,5	100,0	50,3	49,7	100,0
Ázsia	57,5	42,5	100,0	55,3	44,7	100,0
Amerika	55,3	44,7	100,0	54,8	45,2	100,0
Afrika	83,6	16,4	100,0	75,2	24,8	100,0
Ausztrália	60,4	39,6	100,0	57,7	42,3	100,0
összesen (%)	51,5	48,5	100,0	52,8	47,2	100,0
összesen (fő)	24 650	23 173	47 823	37 681	33 656	71 337

2. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldiek megoszlása földrészek szerint 2009. január 1.

A Magyarországon tartózkodó külföldiek megoszlása származási ország 2009. január 1.

Európából jön az összes itt tartózkodó külföldi 84 százaléka. Az itt élők állampolgárság szerinti összetételéből azt láthatjuk, hogy Magyarország csak néhány szomszédos ország (részben magyar anyanyelvű) állampolgárai számára célország. Az európaiak döntő többsége a szomszédos országokból érkezett, Romániából 36 százalék, Ukrajnából 10 százalék, Szerbiából 9 százalék. Az EU15 tagországaiból érkezett a külföldiek 17 százaléka. Az Unió bővülésével és Románia csatlakozásával ez az arány jelentősen megnőtt, az EU27 tagországaiból a külföldiek közel 60 százaléka jött. A nem szomszédos országok közül Németország állampolgárai élnek itt a legtöbben, arányuk 9 százalék. Még a szomszédos országok közül Szlovákiát érdemes említeni, 3 százalékos arányával. A magyar nemzetiségű külföldi állampolgárok alkotják a legjelentősebb csoportot.

3. táblázat

A Magyarországon tartózkodó harmadik ország állampolgárainak száma és aránya

ország	2001		2008		változás 2001=100
	száma	aránya	száma	aránya	összesen
Európa	30 992	64,8	42 785	60,0	138
ebből:					
Ukrajna	8 947	18,7	17 289	24,2	193
Szerbia	12 664	26,5	17 186	24,1	136
Oroszország	1 893	4,0	2 787	3,9	147
Horvátország	917	1,9	852	1,2	93
Törökország	455	1,0	1 120	1,6	246
egyéb	6 116	12,8	3 551	5,0	58
Ázsia	12 603	26,4	22 356	31,3	177
ebből:					
Kína	5 819	12,2	10 218	14,3	176
Vietnam	1 893	4,0	3 045	4,3	161
Mongólia	738	1,5	1 188	1,7	161
Szíria	583	1,2	776	1,1	133
egyéb	3 570	7,5	7 129	10,0	200
Amerika	2 488	5,2	3 557	5,0	143
ebből:					
Egyesült Államok	1 636	3,4	2 343	3,3	143
Kanada	235	0,5	296	0,4	126
egyéb	617	1,3	918	1,3	149
Afrika	1 233	2,6	1 913	2,7	155
Ausztrália	159	0,3	227	0,3	143
egyéb	348	0,7	499	0,7	143
összesen	47 823	100,0	71 337	100,0	149

Az Európán kívüli országokból kevés külföldi él Magyarországon. A külföldieknek csak 12 százaléka ázsiai származású, főleg kínai és vietnami (együttesen 8 százalék). A tengerentúlról 2 százalék származik az Egyesült Államokból és Kanadából, a maradék 1 százalék pedig Afrikából. Az itt tartózkodó külföldi népességen belül közel 41 százalék a harmadik országbeli állampolgárok aránya 2008-ban (2001-ben a visszavetített arány 43 százalék volt). Románia 2007-es uniós csatlakozásával csökkent a harmadik országbeliek aránya. A harmadik országbeli állampolgárok származási országát tekintve megfigyelhető, hogy többségük európai országból érkezett, és ezen belül a két főbb kibocsátó ország Ukrajna és Szerbia. 2009-ben harmadik országbeliként Európából legtöbben Ukrajnából (17 és fél ezer) és Szerbiából (17 ezer), valamint Ázsiából, Kínából (közel 11 ezer) és Vietnamból (3 ezer) származnak. Az elmúlt nyolc évben az Ukrajnából itt élők száma megkétszereződött. Tovább vizsgálva a harmadik országbelieket, a fejlett küldő országokat nézve, az Egyesült Államokból 1,3 százalék, az Izraelből és Japánból származók aránya közel azonos 1 százalékot tesz ki.

Az itt élő külföldi állampolgárok korösszetételét a fiatal felnőttek túlsúlya jellemzi. A 15–39 évesek aránya 2001-ben 55 százalék, 2005-ben 51 százalék és 2009-ben 49 százalék volt. Ezen belül legjelentősebben a 30–39 évesek száma növekedett. A gyermekkorúak aránya enyhén csökkent. A 60 éven felüliek aránya viszont 9 százalékról 14 százalékra nőtt.

2001–2008 között a korcsoportonkénti megoszlás alapján megfigyelhető, hogy a harmadik országbeli állampolgárok esetében is a 15–39 évesek vannak a legtöbben, arányuk 54 és 48 százalék között mozgott. A vizsgált időszakban a 40–59 évesek aránya 5 százalékkal növekedett, a 60 éves és idősebbek aránya pedig 2 százalékkal lett több. A 0–14 évesek ezzel szemben kevesebben lettek.

4. táblázat

A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok megoszlása korcsoportonként

Év*	0–14	a15–39	40–59	60–X	összesen
1999	8,7	56,1	26,3	8,9	100,0
2000	8,4	55,0	26,8	9,8	100,0
2001	9,1	55,2	25,7	10,0	100,0
2005	8,5	51,3	27,0	13,2	100,0
2008	7,9	49,4	28,8	13,9	100,0
2009	7,3	48,7	29,9	14,1	100,0

* Január 1-jei állapot.

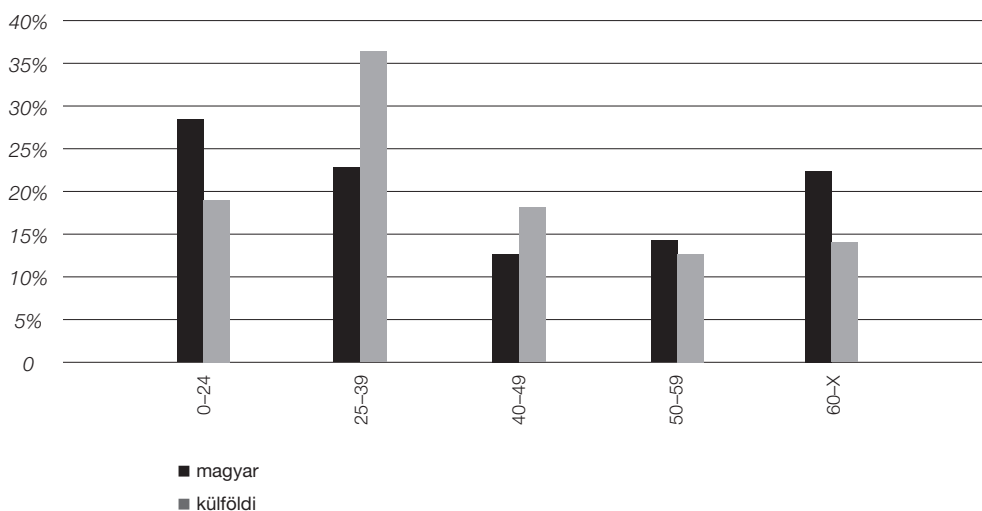
5. táblázat

A Magyarországon tartózkodó harmadik ország állampolgárainak megoszlása korcsoportonként, 2001, 2008

földrész	2001					2008				
	0-14	15-39	40-59	60-X	összesen	0-14	15-39	40-59	60-X	összesen
Európa	10,9	51,0	26,2	11,8	100,0	7,2	46,6	30,9	15,3	100,0
Ázsia	10,6	62,7	24,2	2,5	100,0	14,9	51,7	30,4	3,0	100,0
Amerika	11,1	51,0	28,1	9,9	100,0	11,3	44,4	31,3	13,0	100,0
Afrika	4,1	63,9	30,4	1,5	100,0	8,8	53,3	34,4	3,5	100,0
Ausztrália	9,4	39,0	32,1	19,5	100,0	12,3	36,6	30,0	21,1	100,0
összesen (%)	10,6	54,3	26,0	9,0	100,0	10,2	48,0	30,8	11,0	100,0
összesen (fő)	5 088	25 980	12 434	4 321	47 823	7 298	34 244	21 943	7 852	71 337

3. ábra

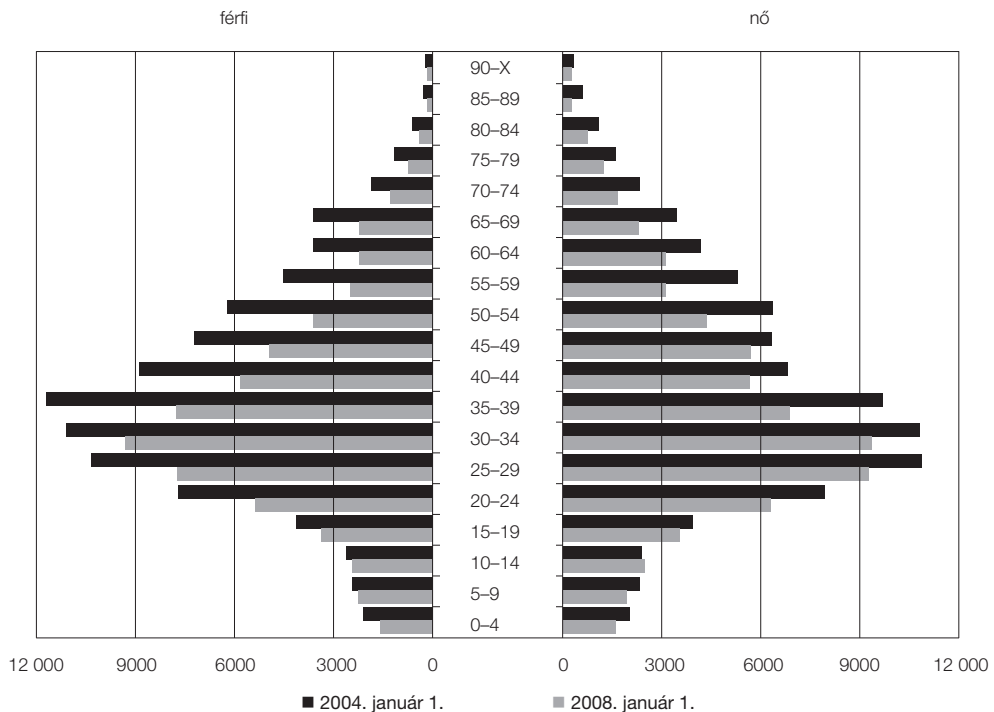
A hazai és a külföldi népesség megoszlása korcsoportok szerint, 2009. január 1.

A külföldi népesség korcsoport szerinti megoszlását a honos népességgel összehasonlítva látható, hogy a 25 és 49 évesek aránya nagyobb a külföldiek körében. Ezen belül a 25-39 éves korúak vannak jóval többen 36 százalék. A 25 év alattiak és a 60 éven felüliek aránya jóval kisebb, mint a magyarországi népességben belül. Összességében a munkaképes korúak vannak többségben. Az itt élő külföldiek korösszetételét nézve vannak területi különbségek, de ezek nem számottevőek. Budapesten és a keleti országrészben a fiatalok aránya, a nyugati országrészben a 60 évesnél idősebbek aránya nagyobb az országos átlagnál.

4. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldi népesség száma nem és kor szerint

A külföldi népesség családi állapot szerinti összetételét nézve azt tapasztaljuk, hogy magasabb a házások aránya (47 százalék), mint a teljes magyarországi népességé. A külföldiek fiatal korösszetételéből adódóan nagyobb a nőtlenek és a hajadonok aránya. Ha nemek szerint vizsgáljuk, a külföldiek között magasabb a házasság nők aránya, a férfiaknál pedig az egyedülállók vannak többen.

5. ábra

A hazai és külföldi népesség családi állapot szerinti megoszlása, 2009. január 1.

Magyarországon több olyan terület is kialakult, ahol a külföldiek aránya jelentősen meghaladja az országos átlagot. Ezek közül kiemelkedő Budapest, melynek vonzereje a munkaerő-piaci lehetőségekben rejlik. A külföldiek 43 százaléka a fővárosban, 36 százaléka a többi városban, 21 százaléka pedig a községekben él.

Az országot nézve bizonyos területeken alig élnek külföldiek, néhány helyen viszont az átlagosnál nagyobb számban telepednek le. Budapesten kívül öt megyében számottevő a külföldiek jelenléte: Pest megyében 14 százalékuk, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Csongrád megyében 5–6 százalékuk, Hajdú-Bihar és Bács-Kiskun megyében a külföldiek 3–4 százaléka lakik. A többi megye részesedése ennél jóval alacsonyabb. A régiók esetében három kiemelt régió van, Közép-Magyarországot a külföldiek 56 százaléka, Dél-Alföldet 12 százaléka és Észak-Alföldet 9 százaléka részesíti előnyben.

Az azonos országokból érkezettek erőteljesen koncentrálódnak egy-egy földrajzi területen. A legnagyobb csoportot adó román állampolgárságúak nem a határ közelében, hanem a fővárosban és környékén koncentrálódnak: 42 százalékuk Budapesten él, további 22 százalék Pest megyében. A Romániával szomszédos megyékben viszonylag kevesebben telepedtek le, arányuk a két határ menti megyében (Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar) együtt sem éri el a 10 százalékot, Békésben pedig csak 3 százalék.

Az ukránok, illetve Jugoszlávia utódállamainak polgárai a közép-magyarországi régió kivül többnyire a saját államukkal szomszédos határ menti megyékben telepedtek le. Az ukrán állampolgárok 36 százaléka Budapestet, 24 százaléka Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét választotta, a többiek is jórészt az előbbiekkal szomszédos megyéket (Pest, Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén). A jugoszláv utódállamok állampolgárainak lakóhelye mindenekelőtt Csongrád (37 százalék) és Bács-Kiskun megye (15 százalék), Budapestet 23 százalékuk választotta.

6. táblázat

A Magyarországon tartózkodó harmadik ország állampolgárainak megoszlása régióként, 2001, 2008

2001								
földrész	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	összesen
Európa	29,3	5,3	3,6	9,0	4,4	20,2	28,2	100,0
Ázsia	77,4	2,5	3,0	4,0	2,4	5,7	5,0	100,0
Amerika	64,6	5,7	3,7	5,1	2,3	11,2	7,4	100,0
Afrika	59,1	4,3	5,8	4,9	7,7	6,8	11,4	100,0
Ausztrália	67,9	8,8	7,5	3,8	1,9	3,8	6,3	100,0
összesen (%)	44,8	4,6	3,5	7,3	3,9	15,4	20,4	100,0
összesen (fő)	21 438	2 203	1 686	3 513	1 866	7 384	9 733	47 823

2008								
földrész	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	összesen
Európa	42,4	4,9	3,9	5,6	4,1	15,0	24,1	100,0
Ázsia	80,8	3,3	2,2	2,6	2,0	5,3	3,9	100,0
Amerika	72,6	7,4	3,8	3,6	3,1	4,9	4,6	100,0
Afrika	65,6	4,0	4,2	3,1	4,2	10,4	8,5	100,0
Ausztrália	71,4	6,2	8,8	2,6	2,2	2,2	6,6	100,0
összesen (%)	56,8	4,5	3,4	4,5	3,4	11,2	16,2	100,0
összesen (fő)	40 531	3 218	2 408	3 216	2 438	7 999	11 527	71 337

A kínai állampolgárok döntő többsége, 83 százaléka Budapesten él, esetükben egyéb regionális preferencia nem érzékelhető.

Ha a külföldi állampolgárok ezer lakosra jutó számát vizsgáljuk, az országos átlag 18,4. A közép-magyarországi régió áll az első helyen 35,7 ezrelékkal, melyet a dél-alföldi régió követ 15,3-del. A legalacsonyabb értékkel az észak-magyarországi régió rendelkezik, 6,6 ezrelékkal. Budapest vezet az ezer lakosra jutó (46,7 ezrelék) külföldivel, Csongrád megye követi 26,2 ezrelékkal.

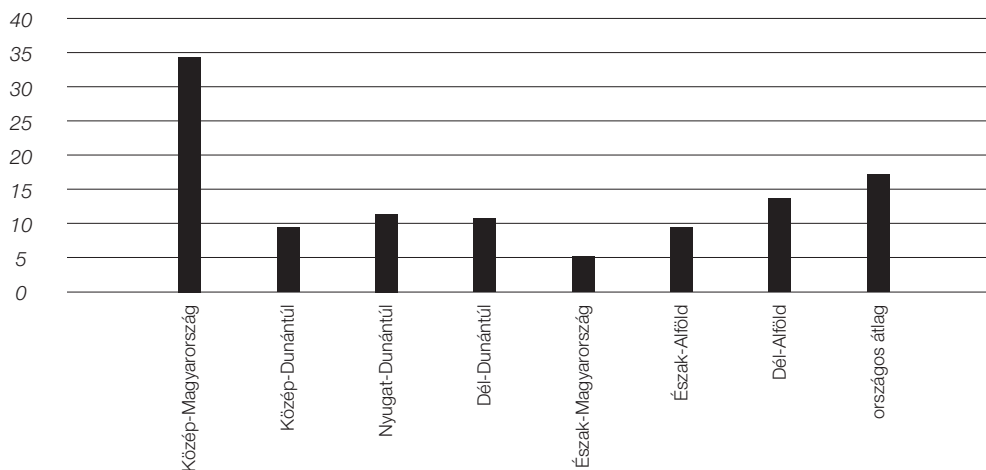
7. táblázat

Az egyes országok Magyarországon tartózkodó állampolgárainak megoszlása régióként, 2009. január 1.

2008							
ország	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
Románia	63,9	7,1	4,8	3,7	3,6	8,3	8,6
Ukrajna	48,8	5,0	3,6	2,1	6,3	30,8	3,4
Szerbia	28,9	4,6	4,3	6,6	1,7	2,1	51,8
Szlovákia	42,0	14,5	18,0	2,0	16,1	4,5	2,9
Németország	30,0	10,2	18,6	18,7	6,5	5,5	10,5
Kína	85,7	1,9	2,6	2,5	1,5	2,7	3,1

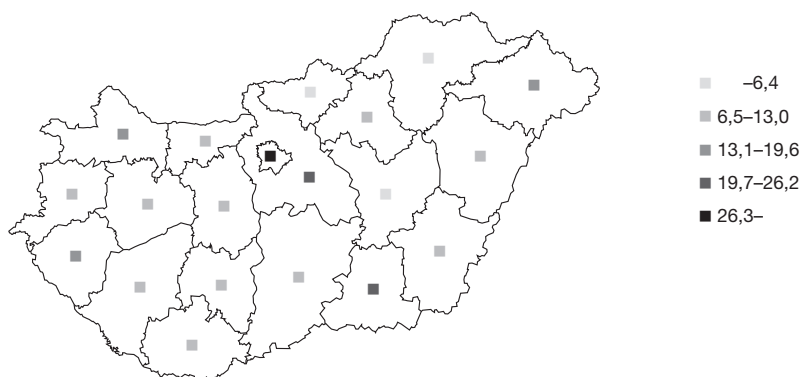
6. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok ezer lakosra jutó aránya régióként, 2009. január 1.

7. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok ezer lakosra jutó száma, 2009. január 1.

A magyar állampolgárságot kapott személyek jellemzői

Az állampolgárság egy természetes személy és egy szuverén állam közötti jogi, gazdasági, kulturális és politikai kapcsolat. Az állampolgárságból adódó jogokat és kötelezettségeket, az állampolgárság keletkezésének, megszerzésének, elvesztésének lehetséges módjait az állampolgársági törvényekben szabályozzák. Az első ilyen állampolgársági

törvényünk az 1879. évi L. törvény, melyet az 1948. évi LX., majd az 1957. évi V., és az 1993. évi LV. törvény, majd a 2005. XLVI. törvény követett. Jelenleg a 2010. évi XLIV. törvény „a magyar állampolgárságról” van hatályban.

A magyar állampolgárság vagy keletkezik, vagy megszerzi azt az adott természetes személy. Minden embernek születésétől fogva joga van egy állampolgársághoz. Születéskori megszerzésének két módja lehetséges:

- Az egyik a *ius sanguinis* elve, ez a vér szerinti, ez a legáltalánosabban elismert megszerzési mód. Egy állam állampolgárságát tehát megkaphatja az, akinek legalább az egyik szülője az adott állam polgára. Ha egyedül az apa az, akkor csak úgy kapja meg a gyerek az állampolgárságot, ha a szülők házasok, vagy az apa elismeri. Régebben a legtöbb ország kizárólag apai ágon ismerte el az állampolgárságot, nők csak akkor örökíthették tovább a gyerekeikre, ha nem voltak házasok.
- A másik elv a *ius soli* elve, a terület szerinti, amely értelmében a szülei állampolgárságától függetlenül a gyermek annak az államnak az állampolgárságát kapja meg, amelynek a területén született. Történelmileg főként azokban az országokban alakult ki, amelyekbe nagyszámú bevándorló érkezett, például az Egyesült Államok, Kanada.

A *ius sanguinis* elv az elsődleges, ami használatos Magyarországon, a *ius soli* elvet csak azokban az esetekben alkalmazzák, amikor hontalanságot akarnak elkerülni.

Állampolgárságot nem vérségi alapon megszerezni honosítással, visszahonosítással és nyilatkozattal lehetséges. Honosítani olyan hazánkban élő külföldi állampolgárt lehet, aki nem született magyarként, és soha sem volt magyar állampolgár. Visszahonosítást pedig az kérhet, aki valaha magyar állampolgár volt, de valamilyen okból azt elvesztette. Nyilatkozattal történő magyar állampolgárság megszerzésére 2001 óta van mód. Ez az intézmény egyrészt a hontalanságot igyekszik visszaszorítani, másrészt a második világháború utáni jogfosztásokat kívánja orvosolni. Összességében a magyar felmenőkkel rendelkezők korábban is hamarabb jutottak állampolgársághoz, 2011-től ez tovább egyszerűsödött.

1993 és 2008 között mintegy 123 ezer személy kapta meg a magyar állampolgárságot, évente átlagosan 8 ezer fő. Az elmúlt két évtizedben a magyar állampolgárságot kaptak számának alakulását intenzív hullámválzás jellemezte. Az időszak elején nagy volt az aktivitás, voltak olyan évek, amikor évi több mint 10 ezer fő kapta meg az állampolgárságot. 2002-ben volt a mélypont 3369 fővel. Az ezredforduló óta 2005-ben volt a legmagasabb, amikor 9870 külföldi lett új magyar állampolgár. Jelen elemzés az utolsó öt évet vizsgálja részletesebben.

8. táblázat

A magyar állampolgárságot kapott személyek száma és megoszlása nemenként

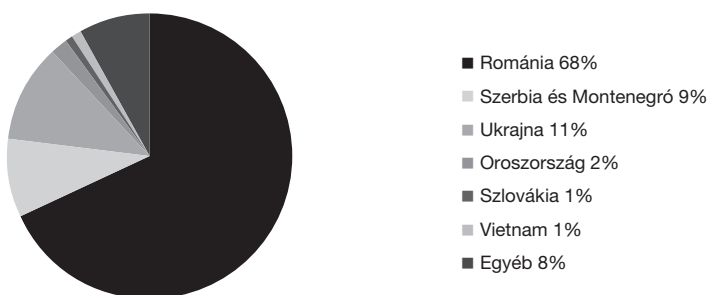
év	Magyar állampolgárságot kapottak száma			Magyar állampolgárságot kapottak megoszlása, %		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
1993-1997	22 590	26 486	49 076	46,0	54,0	100,0
1998-2003	16 173	20 055	36 228	44,6	55,4	100,0
2004-2008	16 798	21 222	38 020	44,2	55,8	100,0
1993-2008	55 561	67 763	123 324	45,1	54,9	100,0

Az új állampolgárok előző állampolgárságát vizsgálva kitűnik, hogy Magyarország csak néhány olyan szomszédos ország számára vonzó, ahol nagy számban élnek magyarok. Ezt egyértelműen mutatja, hogy 2004–2008-ban magyar állampolgárságot kapott 38 020 főből korábban mintegy 26 ezer román (69 százalék), 3,6 ezer ukrán (10 százalék) és 3,3 ezer szerb (9 százalék) állampolgár volt. A régi uniós országokból ebben az időszakban 205-en kaptak állampolgárságot. Az itt élő ázsiaiak közül 251 vietnami és 94 kínai kapott magyar állampolgárságot.

Összességében a környező országokból érkezik az új állampolgárok 89 százaléka. Ez nem véletlen, ugyanis az állampolgárságot kapott külföldiek több mint 90 százaléka magyar anyanyelvű.

8. ábra

Az új magyar állampolgárok az előző állampolgárságuk szerint, 2008

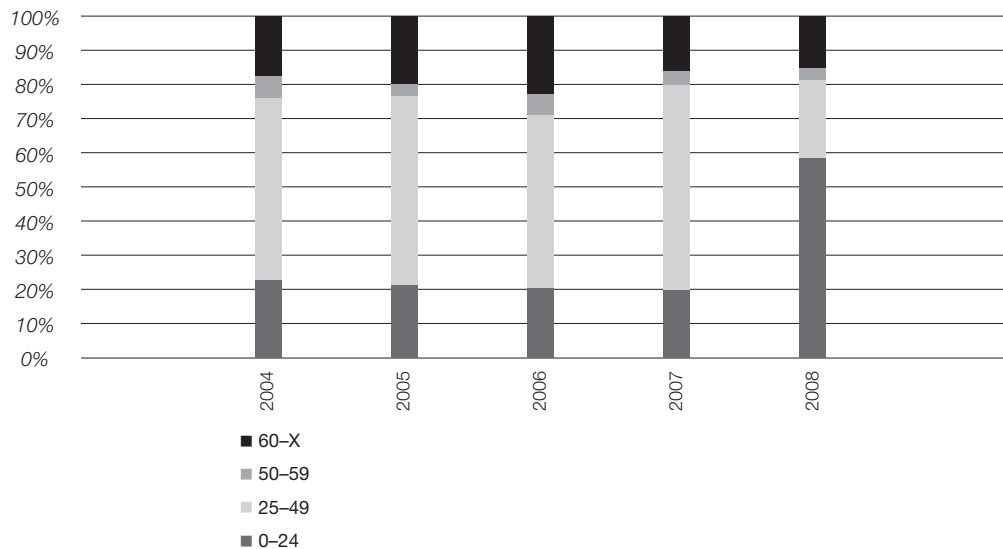
A vizsgált időszakban a magyar állampolgárságot kapott nők aránya magasabb volt a férfiakénál, 2008-ban 56 százalék.

A korcsoportos bontásokat tekintve a 0–14 évesek aránya 1993-ban még 18,4 százalék volt, majd fokozatosan csökkent; 2008-ra 11,5 százalékot tett ki. Az új magyar állampol-

gárok több mint fele 25–49 éves, arányuk 2004-2008 között 52,4 százalékról 60,4 százalékra nőtt. A 25 év alatti fiatalok és gyermekkorúak aránya 22–24 százalék között mozgott. Az idősebb korosztályok esetében 2006-ig növekedés, utána csökkenés figyelhető meg, a 60 éven felüliek aránya 2004-ben 17,2 százalék, majd 2006-ban 23,3 százalék, és 2008-ban 10 százalékra esett. Az új magyar állampolgárok kismértékben, de javítják a honos népesség korösszetételét, mivel fiatalabb populációt alkotnak, mint a hazai népesség. Az új állampolgárok átlagos életkora a vizsgált időszakban 36,2 évről 34,2 évre változott.

9. ábra

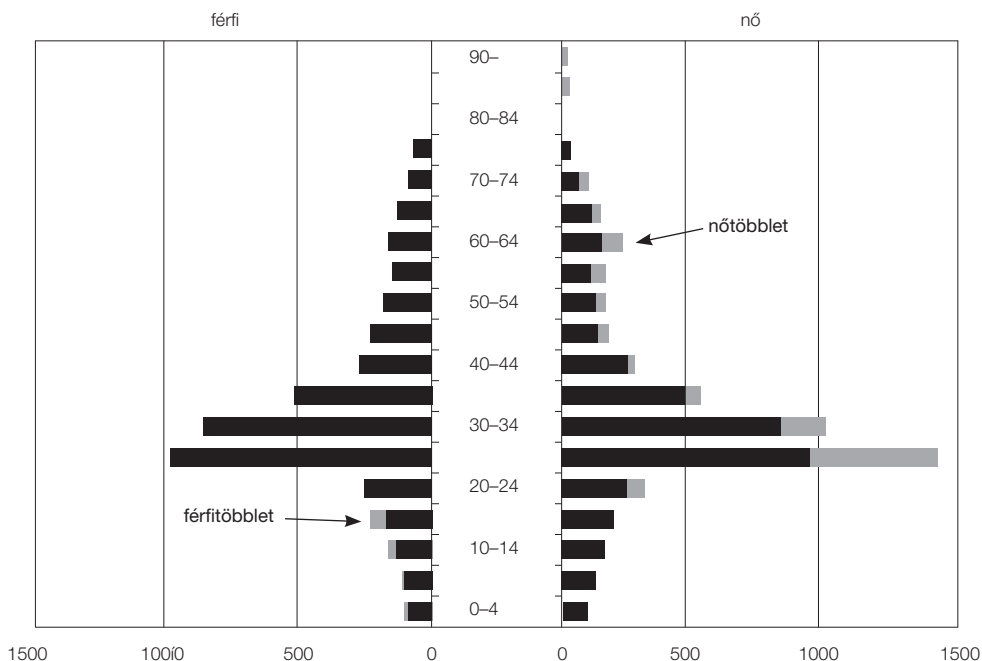
A magyar állampolgárságot kapottak megoszlása főbb korcsoportok szerint, 2004–2008

A családi állapotot nézve a magyar állampolgárságot kapottak közül a házasok aránya a domináns, mindig ötven százalék felett volt. 2008-ban is az új magyar állampolgárok mintegy 52 százaléka volt házas. 2004-2008 között 34 százalékról 38 százalékra nőtt az egyedülállók aránya. Az elváltak és özvegyek száma elenyésző. Az állampolgárságot kérők mintegy harmadának van kiskorú gyermeke, 20 százalékának egy, 10 százalékának kettő (a többgyerekesek aránya minimális).

10. ábra

A magyar állampolgárságot kapottak száma nem és korcsoport szerint, 2008. január 1.

9. táblázat

A magyar állampolgárságot kapottak megoszlása családi állapot szerint, 2004–2008

év	nőtlen, hajadon	házas	özvegy	elvált	összesen
2004	34,4	55,6	5,2	4,7	100,0
2005	34,3	54,6	5,6	5,4	100,0
2006	33,5	53,5	6,8	6,2	100,0
2007	37,2	52,6	4,3	5,9	100,0
2008	38,1	51,5	4,2	6,2	100,0

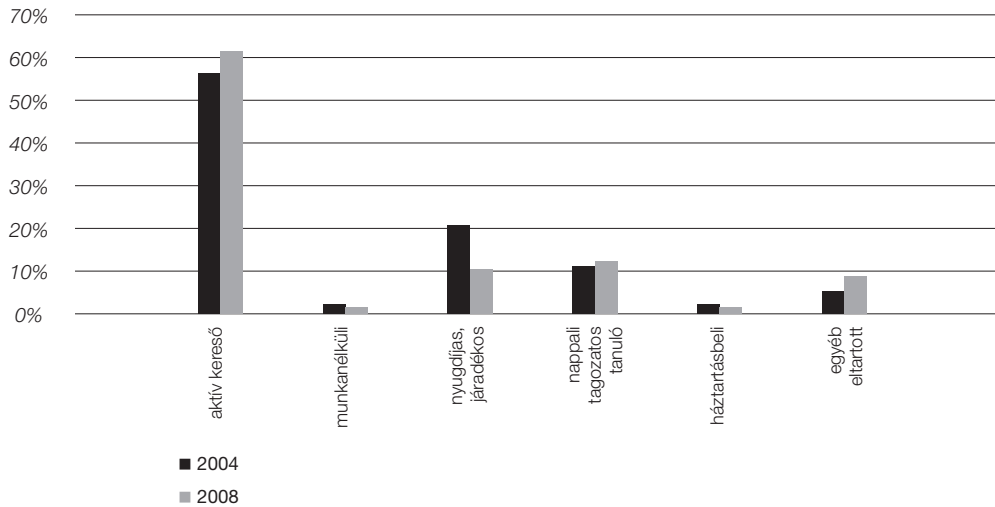
2008-ban az új magyar állampolgárok 52 százaléka középfokú végzettséggel, majdnem negyedük felsőfokú végzettséggel rendelkezett.

2008-ban az új magyar állampolgárok 61 százaléka aktív kereső, majdnem 12 százaléka nyugdíjas, minden tizennegyedik tanuló. A háztartásbeliek és az egyéb eltartottak aránya együttesen 9 százalékot tesz ki. A munkanélküliek aránya elenyésző. Az aktív

keresők a felsőfokú képzettséget igénylő, valamint az építőipari, ipari és szolgáltatási jellegű foglalkozásokat részesítik előnyben.

11. ábra

A magyar állampolgárságot kapott személyek magyarországi gazdasági aktivitása szerint, 2004, 2008

A magyar állampolgárságot kaptak területi elhelyezkedése szinte megegyezik a tartósan az országban élő külföldiek regionális megoszlásával. Az új magyar állampolgárok a közép-magyarországi régiót részesítik előnyben. Az elmúlt években tovább erősödött a régió és a főváros vonzása. 2008-ban az új állampolgárok közül minden harmadik a fővárosban élt, és közel 20 százalék választotta Pest megyét lakóhelyéül. A közép-magyarországi régió 29 százalékos népességarányával szemben a magyar állampolgárságot kapott népesség 51 százaléka él a régióban. Lakóhely szempontjából kedvelt régió még az észak- és dél-alföldi.

Az új magyar állampolgárok közel 21 százaléka a keleti országhatárhoz közeli Szabolcs-Szatmár-Bereg (6,8 százalék) és Hajdú-Bihar (4,3 százalék), valamint a déli határnál elhelyezkedő Csongrád (6,6 százalék) és Bács-Kiskun (3,3 százalék) megyékben élnek. Az ország többi részén az új állampolgárok száma jóval alacsonyabb, esetenként elhanyagolható. Legkisebb arányban Nógrád és Tolna megyében telepedtek le.

2004-ben vidéki városokban lakott az új állampolgárok mintegy 44 százaléka, ez az arány számottevően nem változott 2008-ra. A vidéki városok közül Debrecennek és Szegednek van frekvenciált szerepe, ebben a két városban sok új magyar állampolgár él. 2004-2008 között a községekben élők hányada csökkent 30 százalékról 24 százalékra. Az új állampolgárok kedvezőbb letelepedési feltételeket találnak a városokban, mint a községekben.

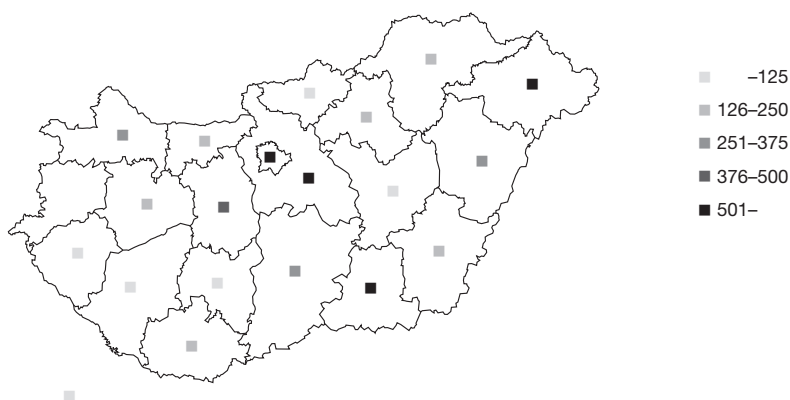
10. táblázat

A magyar állampolgárságot kapottak megoszlása területenként, 2004–2008, százalék

területi egység	2004	2005	2006	2007	2008
Budapest	26,0	29,2	31,8	34,6	32,5
Pest megye	14,9	18,8	19,6	18,6	18,6
Közép-Magyarország	40,9	48,0	51,4	53,2	51,1
Közép-Dunántúl	10,1	8,1	8,1	8,1	9,2
Nyugat-Dunántúl	8,2	6,0	6,2	6,5	5,1
Dél-Dunántúl	6,0	4,8	4,4	3,9	4,4
Észak-Magyarország	6,1	6,1	6,2	4,9	5,2
Észak-Alföld	15,7	12,8	11,4	11,3	12,4
Dél-Alföld	13,1	14,2	12,4	12,1	12,5
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ebből:					
városok	43,6	43,1	42,5	42,2	43,3
községek	30,4	27,7	25,7	23,3	24,2

12. ábra

A magyar állampolgárságot kapottak száma megyénként, 2008

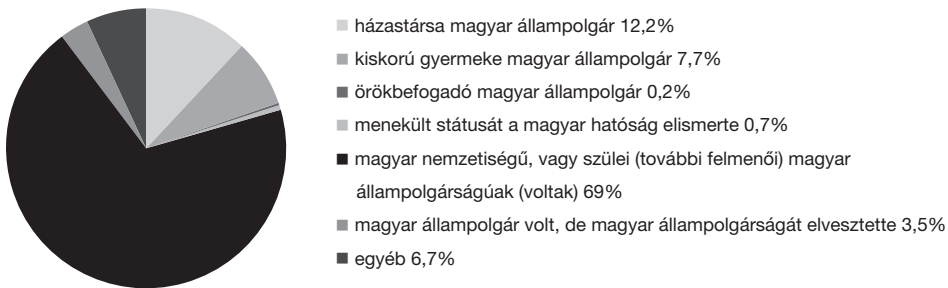

2008-ban a magyar állampolgárság igénylésének okaként leggyakrabban a magyar nemzetiségű családból származást (69 százalék), illetve magyar állampolgárral kötött házasságot (12 százalék) jelölték meg. A visszahonosítottak aránya 4 százalék. (Ők korábban magyar állampolgárok voltak, de elvesztették állampolgárságukat.) Arányuk 2002-ben még 12 százalék volt.

Az indokok között előfordul még, hogy a kérelmezőnek magyar állampolgárságú kiskorú gyermeke van (7,7 százalék). A kérelmek indokai alapján egyértelmű, hogy többnyire a magyar nemzetiségű, magyarul beszélő személyek folyamodnak állampolgárságért.

13. ábra

A magyar állampolgárságot kapottak megoszlása a kérelem indokai szerint, 2008

11. táblázat

A magyar állampolgárságot kapott személyek megoszlása a kérelmek indokai szerint

indok	2004	2005	2006	2007	2008
házastársa magyar állampolgár	12,2	12,6	11,8	10,9	12,2
kiskorú gyermeke magyar állampolgár	6,9	8,1	7,5	7,3	7,7
örökbefogadó magyar állampolgár	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2
menekült státusát a magyar hatóság elismerte	1,4	0,8	0,8	1,1	0,7
magyar nemzetiségű, vagy szülei magyar állampolgárságúak	63,1	67,0	60,9	69,6	69,0
magyar állampolgár volt, de magyar állampolgárságát elvesztette	10,2	9,6	11,4	5,6	3,5
egyéb	5,7	1,6	7,3	5,3	6,7
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Az új, magyar állampolgárságot kapott népesség demográfiai jellemzői némileg eltérnek a honos lakosságétól. Közel 50 százalékuk a 25–39 éves korcsoportba tartozik, és ez csaknem kétszerese az országosnak. A 60 éven felüliek hányada viszont fele az országosnak.

12. táblázat

A hazai és külföldi népesség és a magyar állampolgárságot kapottak főbb korcsoportok szerinti megoszlása

korcsoport	Magyarország népessége, 2009. január 1.	ezen belül: külföldi népesség, 2009. január 1.	ezen belül: magyar állampolgárságot kapottak, 2008
0-24	27,4	19,6	22,2
25-39	23,1	36,3	48,6
40-49	12,6	17,1	11,8
50-59	14,7	12,8	7,4
60-X	22,2	14,2	10,0
összesen	100,0	100,0	100,0

Főleg a korösszetétel jellegzetességeiből adódóan az új magyar állampolgárok között magasabb a házassági állapotúak, a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők és az aktív keresők aránya, mint az országos népességben. A kiskorú gyermekeket nevelő családok részaránya lényegében megegyezik a honos népességével, azzal a különbséggel, hogy közöttük kevesebben nevelnek kettő vagy annál több 15 éven aluli gyermeket.

13. táblázat

A hazai és külföldi népesség és a magyar állampolgárságot kapottak családi állapot szerinti megoszlása

családi állapot	Magyarország népessége, 2009. január 1.	ezen belül: külföldi népesség, 2009. január 1.	ezen belül: magyar állampolgárságot kapottak, 2008
Nőtlen, hajadon	41,8	43,2	38,1
Házass	39,7	47,1	51,5
Özvegy	9,6	4,1	4,2
Elvált	8,9	5,6	6,2
összesen	100,0	100,0	100,0

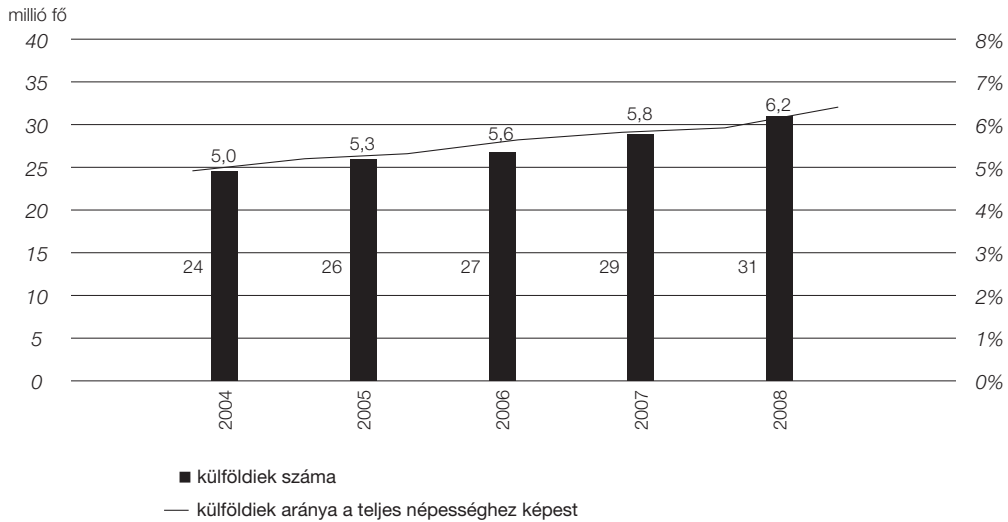
Nemzetközi kitekintés

Az ezredforduló óta az Európai Unió tagállamaiban tartózkodó külföldi állampolgárok száma és az össznépességhez viszonyított aránya évről évre növekszik. Az Európai Unió 27 tagállamában összesen 31 millió külföldi állampolgár élt 2008. január 1-jén, ami

az uniós összlakosság 6,2 százalékát tette ki. A Magyarországon élő külföldiek aránya a teljes népesség nem egészen 2 százalékáa.

14. ábra

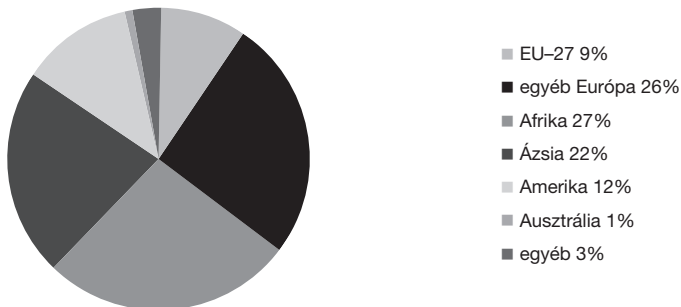
Az Európai Unió egyes tagállamaiban tartózkodó külföldi állampolgárok száma és aránya, 2002-2008

2004 és 2008 között éves átlagban 716 ezer fő kapott állampolgárságot az Európai Unió tagországaiban, és többéves emelkedés után 2006-tól folyamatosan csökkent az állampolgárságot kapott személyek száma. 2007-ben 4 százalékos volt a csökkenés. 2008-ban 6 százalékkal csökkent.

15. ábra

Az állampolgárságot kapottak megoszlása földrészek szerint, 2008

14. táblázat

Az állampolgárságot kaptak megoszlása, 2008

ország	EU-27 országokból	EU-n kívüli országokból
Ausztria	8,3	91,7
Belgium*	17,8	82,2
Bulgária	0,4	99,6
Ciprus*	14,5	85,5
Csehország	23,1	76,9
Dánia	5,9	94,1
Észtország	0,0	100,0
Finnország	11,9	88,1
Franciaország	9,1	90,9
Görögország	2,7	97,3
Hollandia	5,9	94,1
Írország	6,1	93,9
Lengyelország	10,5	89,5
Lettország	0,2	99,8
Litvánia	0,3	99,7
Luxemburg	56,2	43,8
Magyarország	71,9	28,1
Málta	28,9	71,1
Egyesült Királyság	3,0	97,0
Németország	14,9	85,1
Olaszország	11,9	88,1
Portugália	1,6	98,4
Románia	1,7	98,3
Spanyolország	1,7	98,3
Svédország	18,9	81,1
Szlovákia	29,7	70,3
Szlovénia	8,4	91,6
EU27	8,5	91,5

*2007-es adat

2008-ban Franciaországban, az Egyesült Királyságban és Németországban regisztráltak az új állampolgárok több mint felét az EU27-ben. A vezető hármaszt Spanyolország (12 százalék) és Svédország (8 százalék) követi. 2008-ban Franciaországban az előző évhez képest 4 százalékos növekedés volt. A másik két országban, az Egyesült Királyságban és Németországban több mint 20 százalékos a csökkenés a honosítások számában. Ezt nem tudta ellensúlyozni, hogy Olaszországban 18 százalékkal és Spanyolországban 17 százalékkal emelkedett az állampolgárságot kaptak száma.

A földrészek szerinti megoszlás tekintetében az Európai Unióban országonként nagy eltéréseket találunk. Ausztria, Luxemburg, Szlovákia, Lengyelország, Magyarország, Csehország, Németország és Finnország új állampolgárainak többsége valamely európai országból származott. Az új állampolgárok 91,5 százaléka európai Unión kívüli ország állampolgára volt korábban. 2008-ban az Európai Unióban állampolgárságot kapott személyek több mint egyharmada (35 százalék) európai eredetű, ebből 9 százalék Unión belüli származású. A spanyol állampolgárságot szerzett személyek 84 százaléka az amerikai kontinens valamelyik országából érkezett, továbbá innen származik Írország, Olaszország és Portugália új állampolgárainak egy része. A francia és portugál állampolgárságok kétharmadát afrikai országok korábbi polgárai kapták. Ázsiai és afrikai eredetű személyek tették ki az Egyesült Királyság új állampolgárainak 70 százalékát, az ír állampolgárrá vált személyek 11 százaléka pedig Óceániából származott.

15. táblázat

A tagországban állampolgárságot kapott személyek megoszlása előző állampolgárságuk szerint, 2006, 2008*

előző állampolgárság	EU-27-tagország**	2006 / %	2008 / %
török	Németország	52	49
marokkói	Franciaország	46	45
iraki	Svédország	56	21
ecuadori	Spanyolország	92	94
szerb és montenegrói	Egyesült Királyság	38	4
algériai	Franciaország	85	88
indiai	Egyesült Királyság	85	78
kolumbiai	Spanyolország	80	81
orosz	Németország	34	15
pakisztáni	Egyesült Királyság	77	70
bosznia-hercegovinai	Ausztria	37	26
szomáliai	Egyesült Királyság	75	72
iráni	Németország	32	33
lengyel	Németország	64	49
román	Magyarország	41	40
afgán	Egyesült Királyság	37	51
ukrán	Németország	50	23
tunéziai	Franciaország	76	74
dél-afrikai	Egyesült Királyság	89	63
nigériai	Egyesült Királyság	75	63
kínai	Egyesült Királyság	37	35

előző állampolgárság	EU-27-tagország**	2006	2008
perui	Spanyolország	76	78
izraeli	Németország	79	-
olasz	Belgium	45	-

* A tagországokban állampolgárságot kapott személyek megoszlása azokhoz az azonos előző állampolgárságú személyekhez viszonyítva, akik valamely EU-27 tagállamban állampolgárságot kaptak

** Az állampolgárságot adó EU-27 tagország

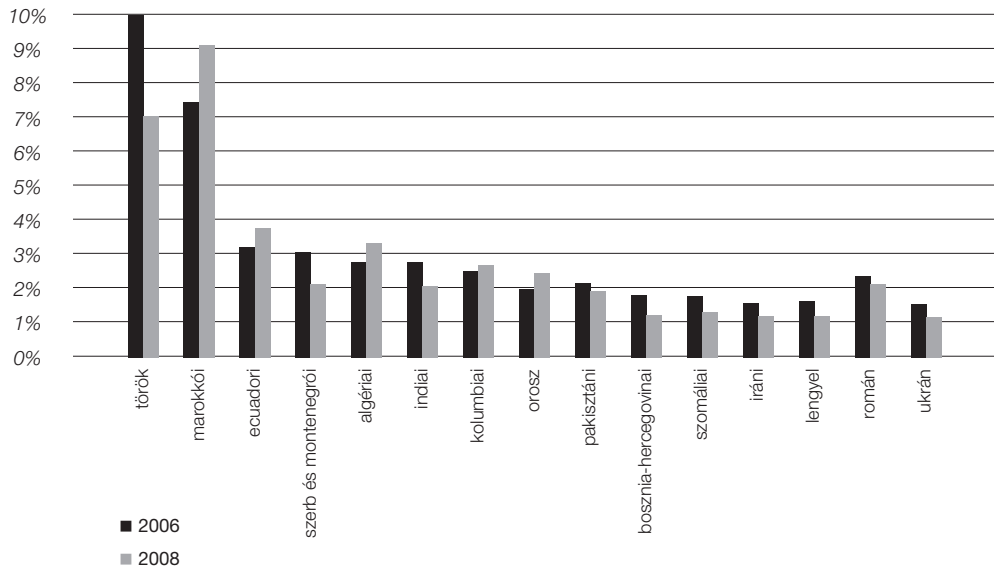
2006-ban Törökország és Marokkó volt a fő származási ország az Európai Unió tagországainak állampolgárságát megszerző személyek száma tekintetében. E két ország polgárai kapták az összes kiadott állampolgárság 17 százalékát. Német állampolgárságot a legnagyobb arányban a korábbi török polgárok (52 százalék), franciát a korábbi marokkói polgárok (46 százalék) kaptak. 2006-ban a korábbi török állampolgárok részaránya igen jelentős az állampolgárság megszerzésében Ausztriában (29 százalék), Dániában (14 százalék), Hollandiában (12 százalék), Belgiumban (10 százalék) és Franciaországban (7 százalék). A marokkóiak pedig Franciaországban (25 százalék), Belgiumban (24,3 százalék), Hollandiában (23,9 százalék), Spanyolországban (9 százalék) és Olaszországban (8 százalék) szerepeltek az új állampolgárok öt főcsoportjában.

2008-ban is Marokkó és Törökország a legnagyobb kibocsátó országok, csak rangsort cseréltek. Az új állampolgárok között 9 százalékot a marokkóiak és 7 százalékot a törökök képviseltek. 2008-ban a Marokkóból származó állampolgárságot kapottak száma 7 százalékkal csökkent az előző évhez viszonyítva. Többségük francia (45 százalék), olasz (14,3 százalék) és spanyol (13,5 százalék) állampolgárrá vált. Az állampolgárságot kapott törökök száma 10 százalékkal csökkent, túlnyomó többségük német (49,3 százalék) és francia (20,6 százalék) állampolgárságot szerzett.

Említést érdemel, hogy egy-egy országból a kivándorlók jelentős része (több mint 70 százalék) egyetlen célországba vándorol: például Algéria, Tunézia és Portugália esetében Franciaország a cél, míg indiai, pakisztáni és szomáliai állampolgárok általában angol állampolgárságot szereznek. A spanyol állampolgárságot részesítik előnyben az ecuadori, a perui és a kolumbiai származásúak.

16. ábra

Az EU27 tagországokban állampolgárságot kapottak megoszlása, előző állampolgárságuk szerint

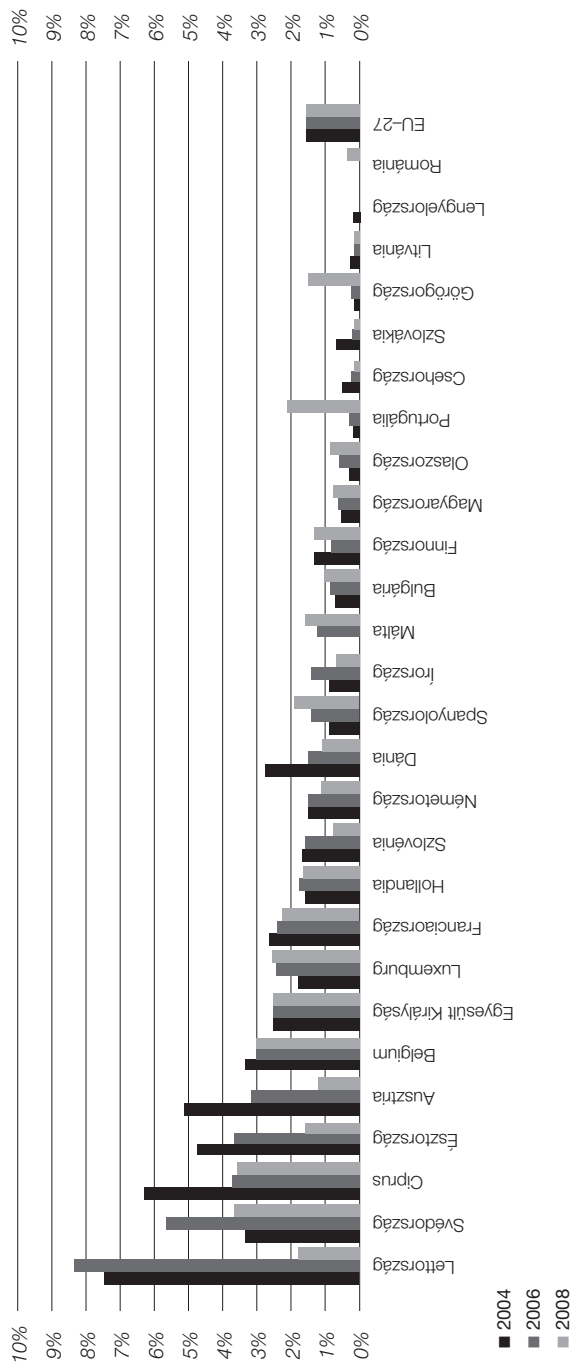

Az állampolgárság megszerzését gyakran tekintik a sikeres integráció egyik legfontosabb mutatójának, mivel ez rendszerint az ország nyelvének és kultúrájának alapos ismeretét jelenti. Az állampolgárság megszerzése az egyénnek megadja az Európai Unión belüli szabad mozgás jogát, viszont emiatt esetleg fel kell adnia korábbi állampolgárságát.

Mint várható volt, a 2008-ban az újonnan megszerzett állampolgárságok többsége az Unión (harmadik országbeliek) kívüli országokból származó személyeket érintette. A rendelkezésre álló adatok szerint a tagországok közül csak Magyarország (72 százalék) és Luxemburg (56 százalék) adott főleg az Európai Unión belüliek számára állampolgárságot.

17. ábra
Az állampolgárságot kapottak 1000 lakosra jutó aránya, 2004–2008

Következtetések

Az állampolgársági törvény bevezető mondata jelzi, hogy a jogalkotó a nemzeti hagyományokra és a nemzetközi jogi szabályokra akart tekintettel lenni, valamint cél a magyar állampolgárság erkölcsi súlyának megőrzése és az állampolgárok Magyar Köztársasághoz való kötődésének erősítése. A migráció szempontjából a honosítási, illetve a visszahonosítási szabályok az érdekesek.

Azt, hogy Magyarország kiket szeretne leginkább állampolgárai között látni, az egyszerűsített, kedvezményes honosításra vonatkozó szabályok mutatják. Ezekből kiderül, hogy a preferált csoportot a magát magyar nemzetiségűnek valló és magyar felmenőkkel rendelkező személyek alkotják.

Az új magyar állampolgárok döntő többsége Románia, Ukrajna és a volt Jugoszlávia magyar csoportjaiból került ki. A határon túli magyarok alkotják a hazai bevándorlás tartalékát. A hazai demográfiai viszonyok és a letelepedés szociális következményei szempontjából ez jár a legkisebb feszültséggel, mivel a külföldi magyarok integrációja sok szempontból sokkal könnyebb, mint a más kultúrájú bejövők fogadása. A magyar nyelv nehézségének is szerepe lehet a migrációs folyamatok és azok irányának alakulásában, mivel az állampolgársági törvény megköveteli a magyar nyelv ismeretét.

Az Európai Unió legutóbbi bővítése kapcsán a legtöbb határon túl élő magyar az Unióba került, így jelentős mértékben javultak a mozgási és érvényesülési lehetőségeik. Két nagyobb magyar közösség az ukrán állampolgárságú kárpátaljai magyarok és a Vajdaságban élő magyar nemzetiségű szerb állampolgárok maradtak az Unió határain kívül; számukra a kettős állampolgárság megoldást jelent.

Magyarország eddig nem szembesült nagyobb nem magyar anyanyelvű migrációs csoportokkal, a többségi magyar társadalomtól kulturálisan különböző bevándorlók nem jönnek tömegesen.